

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“ทุกุทส — ธรรม เห็นได้โดยยาก”

ทุกุทส อ่านตามภาษาบาลีว่า ทุ - ทะ - สะ มาจากคำว่า ทุ (ยาก) กับ คำว่า ทส (ซึ่งมาจากคำเดิม คือ ทิส แปลว่า เห็น) แปลง ทิส เป็น ทส แล้วซ้อน ทุ จึงรวมกันเป็น ทุกุทส แปลว่า เห็นได้โดยยาก แสดงถึงความเป็นจริงของธรรม คือสิ่งที่มีจริงทั้งหมด เป็นสิ่งที่เห็นได้โดยยาก รู้ได้ยาก เพราะเป็นสิ่งที่ละเอียดลึกซึ้งเป็นอย่างยิ่ง ตามข้อความในสารัตถปกาสินี อรรถกถา พระสูตรตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อายาจนสูตร ดังนี้ว่า

- บทว่า ทุกุทโส ความว่า (ธรรม) ชื่อว่า เห็นได้ยาก คือ เห็นได้โดยลำบาก อันใคร ๆ ไม่อาจเห็นได้สะดวก เพราะลึกซึ้ง
- ธรรม เห็นได้ยาก เหมือนเมล็ดพันธุ์ฝักกาดถูกภูเขายับไว้

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นผู้ตรัสรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง เป็นผู้หมดจดจากกิเลส เป็นผู้พ้นจากกิเลสด้วยพระองค์เอง พระบารมี (คุณความดีที่จะทำให้ถึงฝั่งของการดับกิเลส) ทั้งหมดที่ทรงบำเพ็ญมาตลอดระยะเวลาจนถึงสี่อสงไขยแสนกัป ไม่ใช่เพียงเพื่อตรัสรู้เฉพาะพระองค์เพียงพระองค์เดียวเท่านั้น แต่เพื่ออุปการะเกื้อกูลให้สัตว์โลกได้เข้าใจสภาพธรรมตามความเป็นจริงอย่างที่พระองค์ทรงเข้าใจ พระองค์ทรงเห็นว่าสัตว์โลกมากไปด้วยกิเลสทั้งหลาย มีความติดข้อง ความไม่รู้ และความเห็นผิด เป็นต้น จึงทรงประกอบด้วยพระมหากรุณาที่ไม่มีใครเสมอเหมือน ทรงประกาศพระศาสนาและแสดงพระธรรมเพื่อให้สัตว์โลกได้พ้นจากกิเลสตามพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงนั้น เป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลที่ดี ให้สัตว์โลกที่มีติดบอดด้วยกิเลส ประการต่างๆ มีอวิชชา ความไม่รู้ เป็นต้น ได้ค่อยๆ พ้นจากกิเลสไปตามลำดับ ด้วยความเข้าใจถูกเห็นถูกของตนเอง ซึ่งมีผู้ได้รับประโยชน์จากพระธรรมที่ทรงแสดงมากมายนับไม่ถ้วน

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นเรื่องທີ່ละเอียดลึกซึ้งอย่างยิ่ง แสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมแต่ละอย่างๆ ตามความเป็นจริง ไม่ว่าในส่วนใด ด้วยปัญญานะใดก็ตาม ย่อมไม่พ้นไปจากเรื่องของสภาพธรรมที่มีจริงในขณะนี้ ทั้งหมดทั้งปวงเพื่อให้เข้าใจสภาพธรรมที่มีจริง ที่หาความเป็นสัตว์เป็นบุคคลเป็นตัวตนไม่ได้เลย ธรรมเป็นสิ่งที่มีความจริงทุกอย่างทุกประการ ซึ่งกำลังมีในขณะนี้ แต่ก็ไม่มีใครรู้เลยว่า เป็นธรรม มีแต่เป็นเราที่เห็น เป็นเราที่ได้ยิน เป็นเราที่ได้กลิ่น เป็นเราที่ลิ้มรส เป็นเราที่กระทบสัมผัส เป็นเราที่คิดนึก เป็นเราที่เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล จนกว่าจะได้ฟังพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง จึงจะค่อยๆ รู้ขึ้นมาบ้างว่าเป็นธรรม ทำให้เห็นถึงความหนาแน่นของอวิชชา คือความไม่รู้ที่ได้สะสมมาอย่างเนิ่นนานในสังสารวัฏฏ์ ที่ปกคลุมปิดบัง ไม่ให้รู้สภาพธรรมตามความเป็นจริง ถึงแม้จะมีอยู่ในชีวิตประจำวันอย่างเป็น

ปกติอยู่ตลอดเวลา ก็ตาม ธรรมจึงเป็นเรื่องที่ยาก ละเอียด ลึกซึ้ง บุคคลที่ผู้ที่เป็นบัณฑิตมีปัญญา เท่านั้นถึงจะรู้ตามความเป็นจริงได้ และที่สำคัญ เมื่อเป็นธรรม ก็ไม่ใช่เรา ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคล ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด และไม่ต้องแสวงหาธรรมที่ไหนเลย เพราะมีอยู่ทุกขณะ หนทางเดียวที่จะค่อยๆ ละคลายอวิชชาให้เบาบางลงได้ คือ การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง สะสมปัญญาซึ่งเป็นความ เข้าใจถูกเห็นถูกไปตามลำดับ ไม่ละทิ้งโอกาสสำคัญในชีวิต เพราะไม่มีอะไรที่จะมีค่าเท่ากับเกิดมาแล้วได้เข้าใจธรรม ขณะที่มีความเข้าใจเพิ่มขึ้นก็จะค่อยๆ ละคลายอวิชชาไปตามลำดับ

จะเห็นได้จริงๆ ว่า ธรรมลึกซึ้ง ธรรมไม่ง่าย ไม่ควรคิดว่าธรรมง่าย ๆ เพราะถ้าง่าย จะต้องฟังไหม ถ้าง่ายพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะต้องบำเพ็ญพระบารมีที่จะตรัสรู้ใหม่ และเมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้แล้วทรงแสดงพระธรรมถึง ๔๕ พรรษา เพราะทรงรู้ว่ากว่าสัตว์โลกจะเข้าใจขึ้น ๆ ต้องทรงพระมหากรุณาแสดงอย่างละเอียดแค่ไหน และที่น่าพิจารณา คือทุกวันนี้ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม แล้วบอกว่าตนเองเป็นชาวพุทธ อย่างนี้ตรงตามความเป็นจริงหรือไม่? เพราะตามความเป็นจริงแล้ว ชาวพุทธคือผู้ที่รู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าไม่รู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะเป็นชาวพุทธได้อย่างไร ได้แต่เพียงบอกว่ารู้จักว่า พระองค์ทรงพระนามว่าอะไร ประสูติที่ไหน เมื่อไหร่ ทรงตรัสรู้เมื่อไหร่ และเสด็จดับขันธปรินิพพานเมื่อไหร่ แต่นั่นไม่ใช่การรู้จักพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเลย ถ้ารู้จัก ก็ต้องรู้จักพระปัญญาคุณ พระบริสุทธิคุณและพระมหากรุณาคุณ อันเนื่องมาจากได้ศึกษาด้วยความเคารพอย่างยิ่งในแต่ละคำที่พระองค์ทรงแสดงและมีความเข้าใจอย่างถูกต้อง ซึ่งแต่ละคำล้ำค่าเป็นอย่างยิ่ง ถ้าได้เข้าใจแล้วก็จะเห็นเลยว่าไม่มีอะไรจะประเสริฐไปกว่านี้

บุคคลผู้ไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้ศึกษาพระธรรม ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจถูกเห็นถูก ในสภาพธรรมตามความเป็นจริงได้เลย เกิดมาแล้วนับชาติไม่ถ้วน ถ้ายังไม่เห็นประโยชน์ของพระธรรม ก็ไม่ฟังไม่ศึกษา เมื่อไม่ฟังไม่ศึกษา ก็ไม่มีปัญญา เมื่อไม่มีปัญญา ความคิดเห็นก็เป็นความคิดเห็นของผู้ไม่มีปัญญา ไม่ตรงตามความเป็นจริง ดำเนินชีวิตไปแบบผิดๆ เกิดมาแล้วตายไปเป็นอย่างนี้ทุกภพทุกชาติ ก็มากไปด้วยความไม่รู้ พอกพูนความไม่รู้มากยิ่งขึ้น และความไม่รู้นี้เอง เป็นต้นเหตุของความไม่ดีทั้งหมด จึงเป็นสิ่งที่ควรจะได้พิจารณาเป็นอย่างยิ่ง

ในเมื่อพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่งจะต้องมีความอดทนเป็นอย่างยิ่งที่จะค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย เป็นการศึกษาพระธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ใช่คิดเอาเอง และจุดประสงค์ในการศึกษาต้องตรง คือเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกขัดเกลาคความไม่รู้ ซึ่งมีมากเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นแล้ว ก็จะต้องกลับมาที่การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ ตั้งแต่ในขณะนี้ เพราะความเข้าใจถูก เห็นถูกจะเป็นที่ฟังที่แท้จริง ทำให้รู้ได้ว่า อะไรถูก อะไรผิด เป็นเครื่องป้องกันไม่ให้ตกไปในหนทางที่ผิด เพราะหนทางที่จะทำให้หลงผิดนั้นมีมาก จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องฟังพระธรรมคำสอนที่พระ

สัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงด้วยการฟังด้วยการศึกษาด้วยความเคารพ ละเอียดยอบคอบ
ไม่ประมาทพระธรรม ว่า ง่าย.

ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗